

Степанюк С. І., к.фіз.вих., доцент, Глухов І. Г., к.пед.н., доцент (Херсонський державний університет), **Ломака Ж. М., к.м.н., доцент** (Херсонська міська клінічна лікарня ім. А. С. Лучанського), **Ткачук В. П., к.пед.н.** (Івано-Франківський коледж фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України)

СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ХЕРСОНСЬКОГО ЦЕНТРУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ІНВАЛІДІВ «ІНВАСПОРТ»

***Анотація.** В статті обґрунтовано важливість створення та розвитку Херсонського центру фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт», який репрезентує відображення гуманістичного погляду на життя та сприяє збагаченню й оновленню генوفонду нації, вихованню її духовної еліти. Встановлено, що сьогодні «Інваспорт», використовуючи передовий досвід провідних країн, проводить широку пропаганду Паралімпійського та Дефлімпійського руху на Херсонщині.*

***Ключові слова:** особи з інвалідністю, спорт інвалідів, фізична культура, спортивні досягнення.*

***Аннотация.** В статье обоснована важность создания и развития Херсонского центра физической культуры и спорта инвалидов «Инваспорт», который представляет отражение гуманистического взгляда на жизнь, способствует обогащению и обновлению генфонда нации, воспитанию ее духовной элиты. Установлено, что сегодня «Инваспорт», используя передовой опыт ведущих государств, проводит широкую пропаганду Паралимпийского и Дефлимпийского движения на Херсонщине.*

***Ключевые слова:** лица с инвалидностью, спорт инвалидов, физическая культура, спортивные достижения.*

***Annotation.** As a matter of fact in the 21st century, Ukraine has entered a positive humanitarian achievement in the field of social protection of low-income categories of citizens and is developing dynamically the signs of a civilized European state. Therefore, the problem of integration of people with disabilities into society becomes of special significance. The purpose of the work was to study and summarize the history of sports development of persons with disabilities in Kherson region. The results of the work showed that in March 1993 Kherson Regional Center of Physical Culture and Sports for Disabled «Invasport» was founded. During its existence, the center developed 16 kinds of sports – athletics, basketball, volleyball, free and Greco-Roman wrestling, swimming, soccer, foot-ball, table tennis, power lifting, shooting,*

archery, goalkeeper, checkers, chess parachute and academic rowing. The composition of sport groups included more than 300 athletes with disabilities of 4 nosologies (hearing impairment, vision, physical and mental development, lesions of the locomotor apparatus). Therefore, based on the research conducted, we can conclude that the regional center «Invasport» in close cooperation with state, community and youth organizations is looking for new ways to improve physical education, rehabilitation and sports work with the, their parents, training specialists for work with disabled athletes, conducts widespread advocacy of the Paralympic and Defolympic movement in the Kherson region, involving the best practices of the best regional Invasport centers of Ukraine and the emerging powers of Europe.

Keywords: *persons with disabilities, sport of invalids, physical culture, sports achievements.*

В Україні на сьогодні 2,5 млн 600 тисяч людей з інвалідністю [1]. В декларації ООН про права інвалідів (1975 р.) говориться, що «інваліди мають невід’ємне право на повагу їх людської гідності незалежно від походження, характеру і важкості уражень, мають громадські та політичні права, право на економічне та соціальне забезпечення, на медичне, психічне або функціональне лікування, на відновлення здоров’я, на освіту, професійну підготовку і відновлення працездатності...» [2].

На думку О. В. Римара, спортивний рух інвалідів – складова частина сучасного міжнародного олімпійського руху, що об’єднує організації, спортсменів та інших осіб, зокрема людей з особливими потребами [3]. Як зазначає президент Національного комітету спорту інвалідів України, народний депутат Верховної Ради України В. М. Сушкевич, параолімпійський рух – це одне з найвищих досягнень людського гуманізму тисячоліття, що минуло. Україна сьогодні стоїть на шляху всебічної інтеграції у європейське та світове співтовариство, що передбачає розвиток демократичних, гуманістичних, основ розвитку усіх сторін суспільно-політичної, соціальної, духовної, освітньої, культурної сфер життя суспільства. Фізична культура і спорт посідають у цих процесах, з огляду на їх соціальну і оздоровчу, міжнародну і репрезентаційну значущість, неабияке значення.

Формування спортивного руху інвалідів в Україні бере свій початок з 1989 року. Саме в цей час почали створюватись фізкультурно-спортивні та оздоровчі клуби інвалідів. У подальшому ці громадські об’єднання стали основою для створення національних федерацій спорту інвалідів з різними видами уражень: опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та інтелекту. У 1992 році ці чотири федерації об’єдналися у Національний комітет спорту інвалідів України [4].

Стрімкий розвиток масового спорту інвалідів відбувся, коли в Україні була започаткована діяльність унікальної, і поки що єдиної в світі державної

системи управління фізичною культурою і спортом інвалідів [1]. У 1993 році рішенням Уряду України були створені Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» і 27 його регіональних відділень [5].

Завдяки системній організаційній та практичній роботі Національного комітету спорту інвалідів України, Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» та спортивних федерацій з нозологій, українські спортсмени з інвалідністю не тільки досягнули високих результатів – кожен виступ наших спортсменів щоразу дивує світ неймовірними перемогами.

Метою нашої статті є дослідження та узагальнення історії створення та розвитку Херсонського центру фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт».

У березні 1993 року було засновано Херсонський обласний центр фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт». Очолив його – Анатолій Петрович Вдовиченко [6]. 19 березня 1998 року начальником обласного центру «Інваспорт» було призначено Івана Івановича Міщенка, який працював на цій посаді до 2017 року. На сьогодні, виконуючим обов'язки начальника обласного центру «Інваспорт» є Кедровський Борис Григорович.

До 2008 року обласний центр був структурним підрозділом обласного управління у справах сім'ї, молоді та спорту обласної державної адміністрації, а з 2008 року – Херсонської обласної Ради.

З 2012 року і по теперішній час – Херсонський регіональний центр фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт» знаходиться у складі Херсонської обласної ради. Завданням центру є забезпечення комплексних та цільових програм з питань фізкультурно-спортивної та реабілітаційно-виховної роботи з інвалідами різного віку і нозологій [7].

Основними напрямками роботи регіонального центру «Інваспорт» є:

- активізація реабілітаційної, фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи серед інвалідів та членів їх сімей;

- підготовка збірних команд та провідних спортсменів центру до участі у Паралімпійських, Дефлімпійських та Глобальних іграх, Чемпіонатах, Кубках та Першостях України, Міжнародних змаганнях;

- проведення масових змагань серед дітей з інвалідністю за програмою Всеукраїнської Спартакіади «Повір у себе» та ін.

За час існування, центром було розвинуто 16 видів спорту – легку атлетику, баскетбол, волейбол, вільну та греко-римську боротьбу, плавання, футбол, футзал, настільний теніс, пауерліфтинг, кульову стрільбу, стрільбу з лука, голбол, шашки, шахи, параканое та академічне веслування.

До складу груп з видів спорту входить більше 300 спортсменів з інвалідністю 4-х нозологій (вадами слуху, зору, фізичного і розумового розвитку, ураженнями опорно-рухового апарату) [6].

У 2012 році було створено Херсонський осередок «Спеціальної Олімпіади», вихованці якого беруть участь у обласних, Всеукраїнських та Міжнародних змаганнях. Очолює осередок – Р. А. Малащенко.

У кінці 2015 року було створено громадську організацію «Херсонська Федерація Паралімпійських, Дефлімпійських та неолімпійських видів спорту» ГО «ХФПДНВС». Організація проводить навчально-тренувальну підготовку та надає допомогу в організації та відрядженні спортсменів з інвалідністю міста Херсона для участі у змаганнях.

До 2015 року при центрі існувала Дитяча юнацька спортивна школа для інвалідів, яка після реорганізації стала окремою юридичною одиницею, яку очолив майстер спорту України з легкої атлетики серед спортсменів з УОРА, колишній студент Херсонського державного університету – Руслан Анатолійович Малащенко.

В наш час у школі культивується 11 видів спорту до складу яких входить 243 спортсмени з інвалідністю. Також школа має власну водно-спортивну базу (3 затони річки Дніпро) та зал настільного тенісу.

Адміністрація ДЮСШ приділяє значну увагу організації і проведенню в районах та містах області комплексних змагань серед дітей-інвалідів за програмою Спартакіади України «Повір у себе». Тільки у обласних змаганнях з різних видів спорту у цьому році взяло участь 450 юних спортсмени. За підсумками районних та обласних змагань були скомплектовані збірні команди для участі у фіналі XXIII Всеукраїнської Спартакіади «Повір у себе» у кількості 29 осіб, які стали переможцями та призерами Всеукраїнських змагань [6]. Після реорганізації Херсонський регіональний центр «Інваспорт» займається організаційними питаннями розвитку Паралімпійського та Дефлімпійського руху та реабілітації осіб з інвалідністю на Херсонщині, а також контрольне роботу провідних спортсменів, які входять до складу Національних збірних команд України з різних видів спорту.

Регіональний центр «Інваспорт» у тісній співпраці з державними, громадськими та молодіжними організаціями веде пошук нових шляхів удосконалення фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної та спортивної роботи з інвалідами, їх батьками, підготовки спеціалістів для роботи зі спортсменами-інвалідами, проводить широку пропаганду Паралімпійського та Дефлімпійського руху на Херсонщині, залучаючи для цього передовий досвід кращих регіональних центрів «Інваспорт» України та провідних країн Європи, активно залучаючи до цього засоби масової інформації, сайти інтернет-мережі. Інфраструктура Херсонського регіонального центру «Інваспорт» складається з регіонального центру в м. Херсоні та 4 відділень у м. Нова Каховка, Генічеськ, Олешки, Білозерка.

Починаючи з 1995 р. і по теперішній час, спортсмени центру беруть участь у Всеукраїнських змаганнях, Чемпіонатах Світу, Європи, Паралімпійських, Дефлімпійських та Глобальних іграх. Юнаки молодшого віку активно виступають на Всеукраїнських Спартакіадах «Повір у себе».

Серед найкращих спортсменів: Крук Сергій – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, переможець і бронзовий призер XX

Дефлімпійських ігор 2005 року (Австралія), чемпіон Європи 2007 року та чемпіон світу 2008 року, чемпіон Дефлімпійських ігор 2009 року у Пекіні, кавалер ордену «За мужність» III ступеня; Кравченко Вікторія – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, дворазова срібна призерка XIII Паралімпійських ігор 2008 р. в Пекіні, срібна призерка XIV Паралімпійських ігор 2012 року у Лондоні, кавалер орденів «Княгині Ольги» II і III ступенів, почесний громадянин міста Олешки; Урсуленко Наталія – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, чемпіонка Європи 2008 року в Італії, срібна і бронзова призерка чемпіонату світу 2012 року, чемпіонка Європи 2012 року, дворазова бронзова призерка XXII Дефлімпійських ігор 2013 року у Софії, дворазова чемпіонка Європи з легкої атлетики 2015 року, срібна та бронзова призерка чемпіонату світу 2016 року, кавалер орденів «За мужність» II і III ступенів; Морозова Катерина – майстер спорту України міжнародного класу з веслування академічного, бронзова призерка XIV Паралімпійських ігор 2012 року у Лондоні, чемпіонка світу 2013 року, кавалер ордену «За заслуги» III ступеня; Козлов Володимир – майстер спорту України міжнародного класу з веслування академічного, бронзовий призер XIV Паралімпійських ігор 2012 року у Лондоні, бронзовий призер Кубка світу 2012 року, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня; Григорчук Сергій – майстер спорту України з шахів, срібний призер Всесвітньої шахової Олімпіади 2012 року в Індії, володар Кубка світу 2013 року; Доценко Іван – майстер спорту України з футболу, срібний призер XXII Паралімпійських ігор 3012 року у Лондоні, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня; Турков Володимир – заслужений майстер спорту України з легкої атлетики, чемпіон світу 2012 року, чемпіон Європи 2011 року, чемпіон XXI Дефлімпійських ігор 2009 року у Тайвані, срібний призер XXII Дефлімпійських ігор 2013 року у Софії, нагороджений орденом «За мужність» III ступеня і медаллю «За працю та звитягу»; Єлизавета Мерешко – чотириразова чемпіонка та дворазова срібна призерка Чемпіонату Європи з плавання УОРА 2014 року у Нідерландах, триразова чемпіонка та дворазова срібна призерка Чемпіонату світу 2015 року у Великобританії. У 2016 році на XV Літніх Паралімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро вона здобула чотири золоті та бронзову нагороди встановивши світовий рекорд.

Нових вершин спортсменами Херсонщини було досягнуто у 2017 році. Чемпіонат світу з легкої атлетики у Тайланді приніс Світлані Півень чемпіонське звання та бронзову нагороду, чемпіонат Європи з настільного тенісу у Словенії – Богдану Омельчуку – перше командне місце, чемпіонат світу з легкої атлетики у Великобританії – Яні Лебдевіч – срібло, чемпіонат Європи з легкої атлетики у Чехії – Світлані Півень – бронзу, XXIII Дефлімпійські ігри у Туреччині – Юлії Кисильовій – бронзову нагороду. Лариса Міхнева на Кубку Європи зі стрільби з лука серед

спортсменів з порушеннями опорно-рухового апарату у Чехії стала четвертою. Хочеться вірити, що 2018 рік буде також успішним для херсонських спортсменів [7].

Узагальнюючи результати проведеного дослідження можна зробити висновок, що починаючи з 1995 року і по теперішній час, спортсмени Херсонського центру «Інваспорт» беруть активну участь у Всеукраїнських змаганнях, Чемпіонатах Світу, Європи, Паралімпійських, Дефлімпійських та іграх Спеціальних олімпіад. При цьому, херсонські спортсмени на змаганнях різного рівня, здобувають для України спортивні визнання.

1. Сушкевич В. М. Це був тріумф людських спроможностей / В. М. Сушкевич // Олімпійська арена. – 2001. – Спецвипуск. – С. 38–39. **2.** Декларація о правах інвалідів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/disabled.shtml. **3.** Римар О. В. Спорт неповносправних : історія та сучасність / О. В. Римар. – Львів, 2001. – 56 с. **4.** Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту [С.Ф. Матвеев, Ю. А. Бріскін, І. О. Когут та ін.]. – Київ : Асконіт, 2011. – 250 с. **5.** Український центр інвалідного спорту «Інваспорт» : Інформ. бюл. Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту. – К., 2000. – 34 с. **6.** Звіт Херсонського обласного центру «Інваспорт» про результати змагань з 1995 по 2017 роки. – 10 с. **7.** Степанюк С. Історія розвитку спорту осіб з інвалідністю на Херсонщині / С. Степанюк, Л. Малашенко, Л. Козіброда, Ж. Ломака // Наук Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К., 2018. – Вип. 2 (96). – С. 91–94.

Рецензент: д.пед.н., професор Поташнюк І. В.